

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۴۱۵ هـ

دانشکده علوم حدیث

پایان نامه
کارشناسی ارشد
رشته علوم حدیث
گرایش تفسیر اثری

عنوان پایان نامه
عصمت رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در قرآن کریم
(بررسی آیات به ظاهر ناسازوار)

استاد راهنما
حجت الاسلام و المسلمین دکتر کاظم قاضی زاده

استاد مشاور
حجت الاسلام و المسلمین عبد الهادی مسعودی

۱۳۸۸/۱۱/۱۵

دانشجو
تقی رفیع

کتابخانه و مرکز اسناد
تسبیح

ماه و سال دفاع
بهمن ۸۶

۱۳۱۲۴۴

تمام حقوق این اثر متعلق به دانشکده علوم حدیث است

باسمہ تعالیٰ

پایان نامہ آقای تقی رفیع دانشجوی دورہ کارشناسی ارشد رشته علوم حدیث گرایش

تفسیر اثری تحت عنوان عصمت پیامبر اسلام در قرآن کریم (بررسی آیات به ظاہر ناسازوار)

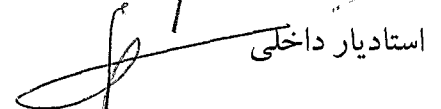

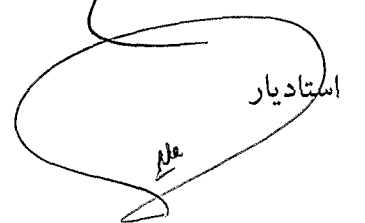
تہیہ و در جلسہ دفاعیہ تاریخ ۸۶/۱۱/۲۴ با درجہ عالی (۱۸-۲۰) ✓

بسیار خوب (۱۶-۱۸) O خوب (۱۴-۱۶) O ضعیف (۱۲-۱۴) O

غیر قابل قبول (زیر ۱۲) O به تأیید ہیأت داوران رسید.

دانشکدہ علوم حدیث

هیأت داوران :

سمت	نام و نام خانوادگی	مرتبہ علمی	امضا
استاد راهنما	حجت الاسلام دکتر کاظم قاضی زاده	استادیار	
استاد مشاور	حجت الاسلام عبدالهادی مسعودی	استادیار داخلی	
استاد داور	حجت الاسلام دکتر محمدعلی مهدوی راد	دانشیار داخلی	
استاد داور	آقای دکتر موسی ملایری	استادیار	

تقديم به :

ساحت مقدس رسول گرامی اسلام، حضرت محمد
مصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) و نور دیده اش:
حضرت بقیة الله الاعظم، امام زمان، مهدی موعود (عجل
الله تعالی فرجه الشریف)؛ و پیشکش به آستان حضرت
عبد العظیم الحسنی (علیه السلام) که سالها جیره خوار
خوان کر مش بوده ام.

با سپاس از:

اساتید راهنما و مشاورم: جناب محبت الاسلام و
المسلمین دکتر کاظم قاضی زاده و جناب محبت الاسلام و
المسلمین عبد الهادی مسعودی که با راهنمایی های خود،
مرا در به انجام رساندن این تحقیق یاری نمودند.

چکیده

یکی از مسائلی که در بحث نبوت مطرح می شود، عصمت انبیاء (ع) است. «عصمت» در لغت، به معنای «دفع کردن»، «نگاه داشتن»، و «وسیله نگاهداری» به کار رفته است که می توان آن ها را در واژه «بازداشتن» خلاصه نمود. این لفظ با مشتقاتش، سیزده بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ این کلمه از نظر ریشه لغوی، در قرآن هم به همان سه معنای فوق به کار گرفته شده است که برای نمونه می توان به آیات: «۶۷، المائده»، «۳۲، یوسف (ع)»، و «۴۳، هود (ع)» اشاره نمود. در اصطلاح نیز، «عصمت» عبارت است از: «مصونیت گروهی از بندگان صالح خدا از گناه و اشتباه». منشأ این مصونیت، لطف، توفیق، و تفضلی از سوی خدای متعال نسبت به معصوم (ع) است که موجب می گردد وی از روی اختیار، و در غین قدرت داشتن بر انجام گناه، مرتکب معصیت و خطا نگردد. در حقیقت، علت عصمت پیامبران، ملکه ای نفسانی از سنخ و نوع تقوی، عدالت، و یا علم راسخ، در روح و جان آن ها (ع) می باشد.

عصمت انبیاء، گر چه در کتب کلامی با دلایل مختلف به اثبات رسیده است، اما ظاهر بعضی از آیات قرآن کریم، در تضاد و تناقض با آن می باشد. آیاتی که به نحوی در بر دارنده واژه هایی همچون «عُفْران»، ضلالت، ذنب، وزر، و نسیان» بوده، و یا به ظاهر، شامل توبیخ ها، تهدید ها و عتاب های الهی نسبت به پیامبران سلف (ع) و حضرت رسول اکرم (ص) می باشند.

با توجه به دلایل قطعی عصمت، این آیات، نیازمند تفسیر و تأویل هستند. برای مثال، استغفار و توبه، بسته به میزان قرب و منزلت آدمی معنای متفاوتی می یابد، به گونه ای که نه تنها در مورد حرام های شرعی، بلکه درباره اعمال پسندیده ای که برای مقربان درگاه الهی ناپسند است نیز می توان از توبه و مغفرت سخن گفت. همچنین، آیاتی که به ظاهر شامل سرزنش ها، تهدید ها، و نکوهش های خداوند متعال، نسبت به رسول گرامی اسلام (ص) می باشند، در حقیقت، تهدید کافران و منافقان، مشرکان، و مسلمانان سست ایمان است که به ظاهر، خطاب به پیامبر رحمت (ص) نازل شده اند.

کلید واژه ها: عصمت - پیامبر اسلام (ص) - توبه انبیاء (ع) - گناه انبیاء (ع) - خطای انبیاء (ع).

فهرست تفصیلی مطالب

مقدمه	۱
کلیات تحقیق	۵
تعریف مسئله	۶
پیشینه علمی	۶
مسائل تحقیق	۷
فرضیات تحقیق	۸
ضرورت ها و اهداف تحقیق	۸
فصل اول: کلیات	۹
۱-۱- عصمت در لغت	۱۰
۱-۲- واژه عصمت در قرآن	۱۲
۱-۳- اصطلاح عصمت در کلام اندیشمندان مسلمان	۱۳
۱-۴- دلایل عصمت	۱۶
۱-۴-۱- مهمترین دلایل عقلی بر عصمت	۱۶
۱-۴-۲- بارزترین أدله نقلی (قرآنی) بر عصمت نبوی	۱۸
۱-۵- مراتب و درجات عصمت	۲۴
۱-۵-۱- عصمت انبیاء (ع) در مرحله تلقی وحی و رساندن آن به مردم	۲۴
۱-۵-۲- عصمت رسولان (ع) از ارتکاب معاصی	۲۵
۱-۵-۳- عصمت فرستادگان الهی (ع) در کارهای عادی	۲۶
۱-۶- اوقات و زمان های عصمت	۲۶
۱-۷- انواع و اقسام عصمت	۲۷
۱-۷-۱- عصمت کرداری (اعمالی و اخلاقی)	۲۷
۱-۷-۲- عصمت گفتاری (قولی و فتوایی)	۲۷
۱-۷-۳- عصمت پنداری (اعتقادی و فکری)	۲۸

- ۱-۸ - فرستادگان و منتخبین خداوند متعال، از ترک اولی هم مصونند! ۲۹
- ۱-۹- خلاصه و جمع بندی از بحث ۳۳
- فصل دوم: بررسی آیاتی که شامل الفاظ به ظاهر دال بر گناه، گمراهی، فراموشی، و تردید رسول گرامی اسلام می‌باشند ۳۵
- ۱-۲ - رسول گرامی اسلام و طلب آموزش برای گناهان خود! (المؤمن: ۵۵) ۳۶
- تقریر اشکال ۳۶
- عمده نظرات مفسرین مسلمان درباره آیه مورد بحث:
- ۱-۱ - ۱-۱ ای پیامبر، از گناهان خود طلب عفو و غفران نما ۳۶
- ۱-۲ - ۱-۲ ای پیامبر، از آن گناه سهوی [که فقط خدا می‌داند و خودت] استغفار کن ۳۶
- ۱-۳ - ۱-۳ ای پیامبر، برای ترک اولی های خود، طلب بخشش نما ۳۷
- ۱-۴ - ۱-۴ ای پیامبر، از گناهان قبل از نبوت خود، طلب بخشایش و عفو کن ۳۷
- نقد و بررسی ۳۷
- ۱-۵ - ۱-۵ ای پیامبر، از وارد شدن تمایلات بشری بر قلبت، آموزش بخواه ۳۷
- نقد و بررسی ۳۸
- ۱-۶ - ۱-۶ ای پیامبر، برای گناه [انجام ندادن] استغفار کن ۳۸
- نقد و بررسی ۳۸
- ۱-۷ - ۱-۷ ای پیامبر، برای گناهان امت خویش، طلب غفران و بخشش نما ۳۸
- نقد و بررسی ۳۸
- ۱-۸ - ۱-۸ ای پیامبر، از گناهی که مشرکین، بر دوش تو می‌پندارند، استغفار کن ۳۹
- نقد و بررسی ۳۹
- ۱-۹ - ۱-۹ ای رسول، با اهتمام به استغفار، طلب ثواب بسیار و درجات بالاتر نما ۳۹
- بررسی و تحلیل ۳۹
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۴۰

۲-۲- رسول الله و آمرزش خواهی برای گناهان خود و مومنین! (محمد: ۱۹) ۴۲

تقریر اشکال ۴۲

عمده نظرات اندیشمندان مفسر مسلمان درباره آیه مورد بحث:

۲-۲-۱- خطاب به پیامبر است، ولی منظور خداوند، امت او می باشد ۴۲

نقد و بررسی ۴۲

۲-۲-۲- خطاب به پیامبر است برای طلب بخشش از ترک اولی های خویش ۴۳

۲-۲-۳- خطاب به پیامبر است مبنی بر اینکه: از گناهان گذشته و آینده ات، استغفار کن ۴۳

نقد و بررسی ۴۳

۲-۲-۴- خطاب به پیامبر است که: همیشه به یاد خدا باش تا به «انقطاع» نایل گردی ۴۳

بررسی و تحلیل ۴۳

خلاصه و جمع بندی از بحث ۴۵

۲-۳- پیامبر اکرم و گناهان گذشته و آینده! (الفتح: ۲۱) ۴۷

تقریر اشکال ۴۷

تفسیرهای گوناگون مفسرین قرآن از این آیات:

۲-۳-۱- واژه های «غفران» و «ذنب» در معنای متبادر به ذهن آن ۴۷

۲-۳-۲- معانی اصیل و ریشه ای این لغات ۴۷

۲-۳-۱- تا خداوند گناهان امت تو را (در گذشته و آینده) ببامرزد ۴۸

۲-۳-۲- تا خداوند گناهان گذشته و آینده شیعیان علی (علیه السلام) را ببامرزد ۴۸

۲-۳-۱- تا خداوند گناهان (یا گناه) آدم و حوا (علیهما السلام) را ببامرزد ۴۸

۲-۳-۱- تا خداوند گناه پدرت حضرت ابراهیم و گناهان انبیاء پس از او را ببامرزد ۴۸

۲-۳-۱- تا خداوند گناهان صغیره عمدی و سهوی تو را ببامرزد ۴۸

۲-۳-۱- تا خداوند ترک اولی های تو را ببخشاید ۴۹

نقد و بررسی ۴۹

۲-۳-۱- تا خداوند گناهان گذشته و آینده ات را (که خودت قبول داری) ببامرزد ۵۰

- نقد و بررسی ۵۰
- ۲-۳-۲-۱ تا خداوند رضایت، محبت، و رحمت خود را شامل حال تو کند ۵۱
- نقد و بررسی ۵۱
- ۲-۳-۲ تا خداوند تو را مورد تعظیم و تکریم و امتنان خود قرار دهد ۵۱
- نقد و بررسی ۵۲
- ۲-۳-۲ تا خداوند پی آمدِ وخیم و ناخوشایندِ تبلیغ تو را از بین ببرد ۵۲
- بررسی و تحلیل ۵۲
- در جریان صلح حدیبیه - که زمینه ساز فتح مکه شد - چه اتفاقی افتاد؟ ۵۲
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۵۶
- ۲-۴- نبی مکرم اسلام و گناهان کمر شکن! (الانشراح: ۳ و ۲) ۵۷
- تقریر اشکال ۵۷
- آهَم برداشت ها و تفاسیر مفسرین مسلمان از آیات مزبور:
- ۲-۴-۱- منظور خداوند، گناهان پیش از نبوت آن حضرت بوده است ۵۷
- ۲-۴-۲- مقصودِ خدای متعال، گناه شرک پیش از نبوت آن حضرت بوده است ۵۷
- نقد و بررسی ۵۸
- ۲-۴-۳- مرادِ خدای عزوجل، گناهان امت رسول الله است ۵۸
- نقد و بررسی ۵۸
- ۲-۴-۴- و ما سنگینی غم تو را از این که نمی دانستی وحی چیست از جانت زدودیم ۵۹
- نقد و بررسی ۶۰
- ۲-۴-۵- و ما عجز و ناتوانی تو را نسبت به هدایت قوم گمراهت، بر طرف نمودیم ۶۰
- نقد و بررسی ۶۰
- ۲-۴-۶- و ما غم ناشی از وفات ابی طالب و خدیجه را از قلب و روح برداشتیم ۶۰
- نقد و بررسی ۶۱
- ۲-۴-۷- و ما با شکافتن سینه تو در شب معراج، امراض روحی را از جانت خارج کردیم ۶۱

- نقد و بررسی ۶۱
- ۲-۴-۸- و ما سنگینی طاقت فرسای رسالت را، از شانه‌ات برداشتیم ۶۲
- بررسی و تحلیل ۶۲
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۶۳
- ۲-۵- رسول مكرم اسلام (صلى الله عليه و آله) و گمراهی! (الضحی: ۷) ۶۵
- تقریر اشکال ۶۵
- واژه شناسی لغت «ضال» و ماده «ضل» ۶۵

اهم گفتار مفسران مسلمان، ذیل آیه کریمه:

- ۲-۵-۱- و تو را کافر یافت، پس به توحید، هدایت کرد ۶۷
- ۲-۵-۲- و تو را فراموش کار یافت، پس یاد آوری ات نمود ۶۷
- ۲-۵-۳- و تو را نسبت به تجارت نا آشنا یافت، پس به ۶۷
- نقد و بررسی ۶۸
- ۲-۵-۴- و تو را نسبت به اینکه: پیامبر خواهی شد، غافل دید، فلذا آگاهت کرد ۶۸
- نقد و بررسی ۶۹
- ۲-۵-۵- و تو را متحیر یافت در این که: چگونه به تبیین قرآن پردازى؛ پس ۶۹
- نقد و بررسی ۶۹
- ۲-۵-۶- و تو را در میان قوم، ناشناخته یافت، پس آنان را به سوی تو، هدایت فرمود ۶۹
- نقد و بررسی ۷۰
- ۲-۵-۷- و تو را در حالی یافت که مسیر خانه خود را گم کرده بودی، پس ۷۰
- نقد و بررسی ۷۱
- ۲-۵-۸- و تو را نسبت به حقیقت ایمان و قرآن نا آشنا یافت، پس ۷۲
- بررسی و تحلیل ۷۲

تفاسیر و برداشت های دیگر از آیه شریفه:

- ۲-۵-۹- و تو را در صحرای الوهیت سرگردان یافت و آنگاه به مستی معرفه الله رسانید ۷۴

- ۲-۵-۱۰- و تو را در جهت شناخت قدر خودت غافل دید، پس به علو مقامت، توجه داد ۷۴
- ۲-۵-۱۱- و تو را نسبت به محبت خدا ناآگاه یافت، پس ۷۴
- ۲-۵-۱۲- و تو را نسبت به راه هجرت از مکه به مدینه نابلد دید، پس ۷۴
- ۲-۵-۱۳- و تو را از روش گمراهان، گمراه یافت، فلذا ۷۵
- ۲-۵-۱۴- و تو را ناآشنا به راههای آسمان دید، پس در معراج، آنها را به تو شناسانید ۷۵
- ۲-۵-۱۵- و تو را طالب قبله‌ای مستقل یافت، در نتیجه، قبله ای ویژه برایت در نظر گرفت.. ۷۵
- ۲-۵-۱۶- و تو را دید که در اظهار دین خود تقیه می‌کنی، پس، آن را آشکار فرمود ۷۵
- ۲-۵-۱۷- و تو را چنین یافت که جبرئیل را نشناختی، پس میان تو و او، آفت ایجاد کرد ۷۵
- ۲-۵-۱۸- و فرد گمراهی، تو را یافت، در نتیجه، تو او را هدایت نمودی ۷۵
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۷۶
- ۲-۶- پیامبر گرامی اسلام و فراموش کاری! (بررسی سه آیه) ۷۷
- تقریر اشکال ۷۷
- اهم اقوال و اندیشه های مفسران مسلمان، پیرامون آیه ۲۴ سورة الکهف:
- ۲-۶-۱- و پروردگارت را آنگاه که عصبانی شدی یاد کن ۷۸
- ۲-۶-۱- و هرگاه که نمازی را فراموش کردی، قضای آن را به جای آور ۷۸
- ۲-۶-۱- و پروردگارت را یاد کن، آن زمان که هر کاری را فراموش نمودی ۷۸
- ۲-۶-۱- و پروردگارت را به یاد آور، چنانچه یکی از دستوراتش را ترک کردی ۷۸
- نقد و بررسی ۷۹
- ۲-۶-۱- و پروردگارت را تسبیح کن، آن گاه که فراموش کردی «ان شاء الله» بگویی..... ۷۹
- ۲-۶-۱- و هر زمان که فراموش نمودی «ان شاء الله» بگویی، آن را بر زبان جاری نما ... ۸۰
- نقد و بررسی ۸۰
- ۲-۶-۱- و هرگاه که گفتن «ان شاء الله» را ترک نمودی، آن را بیان کن ۸۰
- بررسی و تحلیل ۸۰
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۸۱

- ۲-۶-۲- تفسیر مقبول ما از آیه شریفه ۶۸ سوره الانعام ۸۲
- بررسی و تحلیل ۸۳
- ۲-۶-۳- تفسیر صحیح آیه مبارکه ۶ سوره الاعلی ۸۴
- بررسی و تحلیل ۸۴
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۸۶
- ۲-۷- رسول الله و شک و تردید در قرآن! (یونس: ۹۴ و ۹۵) ۸۸
- تقریر اشکال ۸۸
- بارزترین توجیهاات اندیشمندان مسلمان از این دو آیه کریمه:
- ۲-۷-۱- مراد آیه شریفه، فردی خاص، غیز از رسول الله است ۸۸
- ۲-۷-۲- مراد آیه مبارکه، همه انسان های شک کننده در نبوت رسول الله هستند ۸۹
- ۲-۷-۳- خطاب، متوجه رسول الله است: «فان كنت فی شك... (على سبيل الفرض و التقدير)» ۸۹
- ۲-۷-۴- مخاطب، پیامبر گرامی اسلام است؛ ولی نه به صورت جمله شرطیه! ۹۰
- ۲-۷-۵- مراد، شخص رسول الله است: واژه «شك» به معنای «ضیق» به کار رفته است ۹۰
- ۲-۷-۶- خطاب، به رسول الله است ولی منظور آن، دانشمندان مسیحی و یهودی است ۹۱
- ۲-۷-۷- خداوند خواسته است از پیامبر خود اقرار بگیرد که: «لا أشكُ و لا أمتري» ۹۱
- ۲-۷-۸- مراد آیه، پیامبر است؛ زیرا شک و تردید، در دل هر بشری می افتد ۹۱
- ۲-۷-۹- این آیه کریمه، در شب معراج، و در آسمان ها بر آن حضرت نازل گردید ۹۲
- نقد و بررسی ۹۳
- ۲-۷-۱۰- خطاب آیه کریمه، متوجه رسول گرامی اسلام است به خاطر این که: ۹۴
- بررسی و تحلیل ۹۵
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۹۵
- ۲-۸- پیامبر مکرم اسلام و توبه پذیری خداوند از آن حضرت! (التوبه: ۱۱۷) ۹۷
- تقریر اشکال ۹۷

أهم برداشت ها و معانی مقبول اندیشوران مسلمان از آیه مورد نظر:

- ۲- ۸- ۱- خداوند متعال اراده کرده است که پیامبر گرامی و اصحابش، توبه نمایند ۹۷
- ۲- ۸- ۲- توبه پیامبر، از ارتکاب ترک اولی بوده و توبه مهاجرین و انصار از گناهان خود ۹۸
- نقد و بررسی ۹۸
- ۲- ۸- ۳- ارتکاب هیچ نوع گناه، خطا، اشتباه، و ترک افضل از جانب پیامبر ثابت نمی شود .. ۹۹
- بررسی و تحلیل ۹۹
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۱۰۰

فصل سوم: بررسی آیاتی که ظاهراً مشتمل بر توبیخ و تهدید، و عتاب الهی

- نسبت به پیامبر اکرم می باشند ۱۰۲
- ۳- ۱- رسول الله و توبیخ گردیدن به خاطر اجازه بی تأمل! (التوبه: ۴۳) ۱۰۳
- تقریر اشکال ۱۰۳

اهم اقوال، برداشت ها و معانی مذکور در تفاسیر اسلامی، از آیه شریفه:

- ۳- ۱- ۱- این عتاب و توبیخ الهی، دلیلی است بر صدور گناه و معصیت از رسول الله ۱۰۳
- ۳- ۱- ۲- پیامبر اکرم، به دلیل ترک اولی، مورد عتاب و توبیخ خداوند قرار گرفته است ۱۰۴
- نقد و بررسی ۱۰۴
- ۳- ۱- ۳- توبیخ و تهدید الهی، متوجه اجازه گیرندگان منافق و دروغ گو بوده ۱۰۵
- بررسی و تحلیل ۱۰۵
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۱۰۷
- ۳- ۲- رسول اکرم و توبیخ شدن به دلیل حرام کردن حلال خدا! (التحریم: ۱) ۱۰۹
- تقریر اشکال ۱۰۹

مهمترین اقوال مفسرین مشهور مسلمان، ذیل آیه شریفه:

- ۳- ۲- ۱- این تحریم، گناهی از رسول الله بوده که خداوند آن را آمرزیده است ۱۰۹
- ۳- ۲- ۲- این تحریم، با اینکه گناهی نبوده، ولی شایسته مقام رسول الله نبوده است ۱۱۰
- ۳- ۲- ۳- این تحریم، دال بر ترک اولی است ۱۱۰

۳-۲-۴- عتاب الهی، به پیامبر گوشزد می کند که بر عصمتش محافظت نماید ۱۱۰

نقد و بررسی ۱۱۰

۳-۲-۵- عتاب الهی، در حقیقت، متوجه برخی از زنان پیغمبر اکرم است ۱۱۱

بررسی و تحلیل ۱۱۱

خلاصه و جمع بندی از بحث ۱۱۴

۳-۳- پیامبر و توبیخ شدن به علت روی گردانی از نابینای فقیر! (عبس: ۱) ۱۱۵

تقریر اشکال ۱۱۵

مهمترین اقوال تفسیری مفسرین مسلمان ذیل آیات مبارکه:

۳-۳-۱- روی گردانی و ترش رویی از جانب رسول الله صورت گرفته ۱۱۶

نقد و بررسی ۱۱۶

۳-۳-۲- خطاب، به حضرت رسول می باشد به خاطر ترک اولی ۱۱۷

نقد و بررسی ۱۱۷

۳-۳-۳- عتاب الهی، متوجه پیامبر است به علت تمایل قلبی ایشان به سوی اغنیاء ۱۱۸

نقد و بررسی ۱۱۸

۳-۳-۴- بی توجهی به نابینای فقیر، از فردی غیر از رسول خدا صادر شده ۱۱۹

بررسی و تحلیل ۱۱۹

خلاصه و جمع بندی از بحث ۱۲۱

۳-۴- پیامبر اکرم و توبیخ گردیدن برای ترس از غیر خدا! (الاحزاب: ۳۷) ۱۲۲

تقریر اشکال ۱۲۲

شایع ترین اقوال و برداشت های مفسرین فرقی مختلف مسلمان، از آیه شریفه:

۳-۴-۱- آن چه را که پیامبر در دل خویش مخفی می داشته، عشق دختر عمه خود بوده .. ۱۲۳

نقد و بررسی ۱۲۳

۳-۴-۲- پیامبر گرامی اسلام به خاطر ترک اولی، مشمول عتاب الهی گردیده است ۱۲۵

نقد و بررسی ۱۲۵

- ۳-۴-۳- هیچ قرینه‌ای دال بر عتاب و توبیخ خداوند نسبت به رسول اکرم وجود ندارد ۱۲۶
- بررسی و تحلیل ۱۲۶
- خلاصه و جمع‌بندی از بحث ۱۲۸
- ۳-۵- پیامبر و توبیخ شدن، به علت تمایل به سوی مشرکان! (الاسراء: ۷۳) ۱۳۰
- تقریر اشکال ۱۳۰
- بیانات و سخنان اندیشوران و دانشمندان مسلمان در توجیه و تفسیر این آیات کریمه:
- ۳-۵-۱- سبب نزول این آیات، آن بوده که: ... ۱۳۰
- ۳-۵-۲- سبب نزول، آن بوده که: ... ۱۳۱
- ۳-۵-۳- علت نزول آیات مورد بحث، آن بوده که: ... ۱۳۱
- ۳-۵-۴- شأن نزول آیات، چنین است که: ... ۱۳۱
- ۳-۵-۵- تأویل آیه شریفه، آن است که: ... ۱۳۲
- نقد و بررسی ۱۳۲
- ۳-۵-۶- این آیات مبارکه، آن‌گاه نازل گردید که: ... (افسانه آیات شیطانی) ۱۳۳
- نقد و بررسی ۱۳۳
- ۳-۵-۷- ظاهراً، آیات شریفه، شأن نزول ویژه‌ای که قابل اطمینان باشد ندارند ۱۳۹
- بررسی و تحلیل ۱۴۰
- خلاصه و جمع‌بندی از بحث ۱۴۱
- ۳-۶- پیامبر و سرزنش شدن به خاطر زنده نگاه داشتن اسیران! (الانفال: ۶۷) ۱۴۳
- تقریر اشکال ۱۴۳
- برجسته‌ترین توجیهاات و برداشت‌های مفسران مشهور مسلمان، پیرامون آیه ۶۷ سوره انفال:
- ۳-۶-۱- این آیه، توبیخی است از جانب خدای متعال، نسبت به پیامبر اسلام ۱۴۳
- ۳-۶-۲- عتاب الهی، علاوه بر مؤمنین، متوجه پیامبر هم می‌شود ۱۴۴
- ۳-۶-۳- آیه، دلالت بر توبیخ رسول الله دارد به خاطر ترک اولای ایشان ۱۴۴
- نقد و بررسی ۱۴۵

- ۳-۶-۴- تهدید، متوجه گروهی خاص از سربازان جبهه اسلام، در جنگ بدر می باشد ۱۴۶
- بررسی و تحلیل ۱۴۷
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۱۴۸
- ۳-۷- پیامبر و تهدید شدن به نابودی اعمال، به خاطر شرک ورزی! (الزمر: ۶۵) ۱۵۰
- تقریر اشکال ۱۵۰
- آراء تفسیری صاحب نظران بزرگ مسلمان، پیرامون آیه مبارکه:
- ۳-۷-۱- مراد تهدید الهی، شخص پیامبر است، به جهت شرکت خفی ۱۵۰
- نقد و بررسی ۱۵۱
- ۳-۷-۲- خطاب و مراد آیه، فقط فرد فرد مسلمانان می باشد ۱۵۱
- نقد و بررسی ۱۵۲
- ۳-۷-۳- خطاب آیه، متوجه پیامبر است، از جهت احترام الهی نسبت به ایشان ۱۵۲
- نقد و بررسی ۱۵۲
- ۳-۷-۴- مراد آیه، هم رسول الله، و هم همه مسلمانان از صدر اسلام تا قیامت می باشد ... ۱۵۳
- بررسی و تحلیل ۱۵۳
- خلاصه و جمع بندی از بحث ۱۵۴
- ۳-۸- پیامبر و توبیخ شدن به علت امکان نرساندن وحی به مردم! (هود: ۱۲) ۱۵۵
- تقریر اشکال ۱۵۵

آراء و نظرات گوناگون و گاه متناقض مفسران و دانشمندان مسلمان:

- ۳-۸-۱- پیامبر، تصمیم بر فرو نهادن آیاتی که در آنها از بت ها عیب جویی می کند داشته.. ۱۵۵
- ۳-۸-۲- رسول الله، برای مدتی از تبلیغ جانشینی حضرت علی سرباز زده است ۱۵۶
- ۳-۸-۳- رسول خدا، در فکر این بوده که آیا دعوت مشرکان را رها سازد یا نه ۱۵۶
- ۳-۸-۴- پیامبر گرامی، نه در فکر ترک ابلاغ وحی بوده، و نه تصمیم بر آن داشته ۱۵۶
- ۳-۸-۵- خداوند، به پیامبرش فرموده: ای رسول ما، بر آزارهای مشرکان صبور باش ۱۵۷
- ۳-۸-۶- خدا، به نحو استفهام انکاری، رسول گرامیش را نهی فرموده است ۱۵۷

۱۵۸	۳-۸-۷- این آیه کریمه، مانند آیه ۶۷ سورة المائدة است .....
۱۵۸	نقد و بررسی .....
۱۵۹	۳-۸-۸- در حقیقت، مراد آیه، توبیخ کفار و مشرکین می باشد .....
۱۵۹	بررسی و تحلیل .....
۱۶۰	خلاصه و جمع بندی از بحث .....
۱۶۱	نکته پایانی .....
۱۶۲	فصل چهارم: نتایج و ره آوردها .....
۱۶۹	فهرست منابع و مأخذ (کتابنامه) .....
۱۸۱	صفحه عنوان عربی .....
۱۸۲	چکیده عربی .....
۱۸۳	چکیده انگلیسی .....
۱۸۴	صفحه عنوان انگلیسی .....

مقدمه

یکی از آموزه‌های مهم عقیدتی در مذهب تشیع، مسئله عصمت انبیا (علیهم السلام) است. این مقوله همواره در طول تاریخ محل مناقشه و گفتگو بوده است؛ در اهمیت این بحث، همین قدر کافی است که بدانیم بدون اثبات عصمت انبیا (علیهم السلام)، در سلسله عقاید دینی آنچنان گسستی پیدا می‌شود که قابل پیوند نیست. اگر پیامبران الهی (علیهم السلام) را دست‌خوش لغزش، خطا و عصیان بدانیم، دیگر نه به کتب آسمانی اعتمادی هست و نه به رشته اتصال بین خالق و مخلوق و نه هرگز گفتار و کردار آنها می‌تواند مایه هدایت شود. احتمال خطا و گناه - هر چند ضعیف باشد - ویرانگر است، چه رسد به تحقق آن و علم و یقین بدان. در چنین صورتی هدف آفرینش محقق نخواهد شد و بشریت ره به جایی نخواهد برد و ظلمت جهل و گناه و فساد عالم را فرا خواهد گرفت. بنابراین، ما برای اثبات حقانیت ادیان توحیدی و تعالیم پیامبران و کتب آسمانی، نیاز به واسطه‌هایی مطمئن و قابل اعتماد داریم که در معرض عصیان و خطا نباشند تا به این وسیله رشته میان معبود و عابد برقرار شود؛ و از اینجاست که ضرورت و اهمیت بحث عصمت در میان عقاید دینی رخ می‌نماید. معصوم بودن انبیا و ائمه (علیهم السلام) یکی از مسائل اعتقادی و مسلمات انکارناپذیر مذهب شیعه اثنا عشری است که ادله عقلی و نقلی آن در کتاب و سنت مشهود و نمایان است. این بحث، در کتب کلامی و اعتقادی ذیل اصل نبوت - از اصول پنج‌گانه دین اسلام و مذهب تشیع - مطرح شده و دلایل آن در همان جا ذکر می‌گردد؛ چرا که نبوت بدون عصمت ارزشی نخواهد داشت. در قرآن کریم ادله مثبت عصمت متعدد است؛ ولی آیات دیگری هم درباره پیغمبران (علیهم السلام) در این کتاب آسمانی و مقدس موجود است که دست‌آویز مخالفان عصمت قرار گرفته و بسا که بی‌دقتی در مفاد آن آیات باعث تزلزل در عقیده مؤمنان گردیده است؛ فلذا رفع ابهام از این آیات و دفع شبهات و احتمالات ناشایست مستفاد از آنها، ضرورتی علمی است که نمی‌توان با بی‌اعتنایی از کنار آن عبور نمود؛ چرا که قبلاً و در جای خود اثبات شده و می‌شود که ادله قطعی شرعی - مانند نص قرآن کریم - با دلایل عقلی هیچ‌گونه تضاد و تناقضی ندارند و